

Pul-kredit siyosatining asosiy tamoyillari

Markaziy bank inflyatsion targetlash rejimi doirasida iqtisodiyotda narxlar barqarorligini ta'minlashga qaratilgan pul-kredit siyosatini amalga oshirishda quyidagi tamoyillarga asoslanadi.

1. Inflyatsiya darajasi bo'yicha maqsadli ko'rsatkich e'lon qilinadi va unga erishish ustuvorligi ta'minlanadi.

Iqtisodiyotning salohiyati, talab va taklifdagi o'zgarishlar, makroiqtisodiy prognozlar va umumqabul qilingan standartlar asosida aniqlanadigan inflyatsiyaning erishilishi kerak bo'lgan maqbul ko'rsatkichi maqsad – target etib belgilanadi. Mamlakatimizda inflyatsiyaning erishilishi lozim bo'lgan o'rta muddatli maqsadli ko'rsatkichi 5 foiz etib belgilandi va target darajasi keng jamoatchilikka (aholiga, biznes vakillariga va moliya bozori ishtirokchilariga) e'lon qilindi. Endilikda, Markaziy bank tomonidan amalga oshiriladigan barcha sa'y-harakatlar, chora-tadbirlar va pul-kredit sohasidagi qarorlar inflyatsiyaning maqsadli ko'rsatkichi – targetiga erishishga qaratiladi. Maqsadli ko'rsatkichga erishilishi iqtisodiyot sub'ektlari tomonidan Markaziy bank faoliyatini baholash, umuman olganda, olib borilayotgan pul-kredit siyosatiga bo'lgan ishonch shakllanishining asosiy mezonini hisoblanadi. Shu nuqtayi nazardan, makroiqtisodiy sohada qabul qilinayotgan barcha qarorlar inflyatsion maqsadlar bilan uyg'un holda qabul qilinishi lozim. Markaziy bank faoliyatida inflyatsiyaning target ko'rsatkichiga erishish vazifasi boshqa vazifalardan ustun hisoblanadi.

[Inflyatsiyaning 5 foizlik targeti mohiyati](#)

2. Markaziy bank asosiy stavkasi pul-kredit siyosatini yuritishning asosiy instrumenti hisoblanadi.

Asosiy stavka pul-kredit siyosatining asosiy instrumenti bo'lib, inflyatsiyaning 5 foizlik targeti doirasida shakllanishini ta'minlash uchun zarur bo'lgan pul-kredit sharoitlarini belgilab beradi. Bunda Markaziy bank asosiy stavkasi iqtisodiyotdagi foiz stavkalari dinamikasiga va bu orqali ichki talabga ta'sir ko'rsatadi. Ichki talabni muvozanatlashtirish orqali inflyatsion targetga erishiladi. Asosiy stavkani ko'rib chiqish bo'yicha Markaziy bank boshqaruvi yig'ilishlari [oldindan belqilangan grafik](#) asosida yilda 8 marotaba o'tkaziladi. Bunda Markaziy bank tomonidan [asosiy stavka bo'yicha qarorlarning e'lon qilinishi](#) bilan bir qatorda uning kelgusida kutilayotgan darajasi (trayektoriyasi) bo'yicha signallarning berilishi iqtisodiyot sub'ektlarining uzoq muddatli inflyatsion kutilmalari shakllanishida muhim o'rin tutadi.

[Asosiy stavka darajalari](#)

3. Pul-kredit siyosati operatsion mexanizmi mustaqil ravishda ishlab chiqiladi va takomillashtirib boriladi.

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 151-moddasi bilan O'zbekiston Markaziy bankining pul-kredit siyosatini ishlab chiqish va amalga oshirishda mustaqilligi belgilangan. Shu asosida, Markaziy bank inflyatsiya targetiga erishishda pul-kredit siyosati instrumentlari va yondashuvlarini mustaqil tanlash huquqiga ega. Bunda foiz stavkalarini boshqarish, ochiq bozor operatsiyalarini amalga oshirish, majburiy zaxiralar me'yorlarini o'zgartirish va iqtisodiy sharoitlardan kelib chiqib boshqa choralar ko'rilishi mumkin. Olib borilayotgan pul-kredit siyosatining operatsion mexanizmi asosiy stavka va

foiz koridori asosida ishlaydi. Pul-kredit siyosatining operatsion maqsadi pul bozorida qisqa muddatli (overnayt) foiz stavkalarini asosiy stavkaga yaqin darajada shakllanishini ta'minlash hisoblanadi. Markaziy bank pul-kredit instrumentlaridan faol foydalangan holda bank tizimi umumiy likvidligini boshqaradi va bu orqali pul bozori foiz stavkalariga ta'sir ko'rsatadi.

Pul-kredit operatsiyalari va operatsion mexanizm

4. Pul-kredit siyosatiga oid qarorlar keng qamrovli makroiqtisodiy tahlil va prognozlarga asoslanadi.

Markaziy bankning asosiy stavka bo'yicha qarorlari iqtisodiy faollikka va yalpi talabga bosqichma-bosqich, ma'lum vaqt oralig'ida kechikish bilan ta'sir ko'rsatadi. Shu sababli, Markaziy bank pul-kredit siyosati bo'yicha qarorlarni qabul qilishda har tomonlama asoslangan makroiqtisodiy tahlil va prognozlardan kelib chiqadi. Bugungi kunda Markaziy bank makroiqtisodiy prognozlarni ishlab chiqishda, asosan, Choraklik prognozlashtirish modelidan (QPM) foydalanmoqda. Bundan tashqari, bir qator ekonometrik va tarkibiy modellar prognoz natijalarini taqqoslashda va tadqiqotlarni amalga oshirishda ishlatilmoqda. Ta'kidlash joizki, asosiy stavka bo'yicha qarorlar ma'lum darajadagi noaniqliklar sharoitida qabul qilinadi. Sababi, makroiqtisodiy prognozlar iqtisodiy rivojlanishning ehtimoliy istiqbollari, jahon xomashyo va moliya bozorlarida kutilayotgan o'zgarishlar va boshqa omillar asosida shakllantiriladi. Shu sababli ham, Markaziy bank pul-kredit siyosati yo'nalishi bo'yicha qarorlar qabul qilishda omillarning nisbatan barqaror tendensiyalaridan va ularning inflyatsiya darajasiga ta'sirlaridan kelib chiqadi. Markaziy bank mamlakatdagi va global iqtisodiyotdagi o'zgarishlar va noaniqliklarni inobatga olgan holda tahliliy-prognozlash salohiyatini takomillashtirib boradi.

5. Markaziy bank valyuta siyosatini erkin suzuvchi valyuta kursi rejimida amalga oshiradi.

Erkin suzuvchi valyuta kursi inflyatsion targetlash doirasida samarali pul-kredit siyosati yuritishning zarur shartlaridan hisoblanadi. Markaziy bankning ichki valyuta bozorida ishtiroki neytrallik tamoyiliga asoslanadi. Ya'ni Markaziy bank intervensiyalari yil davomida sotib olingan monetar oltin hajmi doirasida amalga oshiriladi va almashuv kursining fundamental trendiga ta'sir ko'rsatmaydi. So'm almashuv kursi ichki valyuta bozorida xorijiy valyutaga bo'lgan talab va taklif mutanosibligiga nisbatan belgilanadi. Markaziy bank so'm almashuv kursi bo'yicha hech qanday maqsadni belgilamaydi. Bozordagi talab va taklif asosida erkin shakllanuvchi almashuv kursi tashqi xatarlarning ichki iqtisodiyotga o'tishini cheklovchi ("shock absorber") funksiyani bajaradi va makroiqtisodiy barqarorlikni ta'minlashning muhim shartlaridan hisoblanadi.

6. Shaffof kommunikatsiya siyosati – inflyatsion targetlash rejimidagi pul-kredit siyosatining muhim dastagi.

Inflyatsion targetlash rejimining asosiy elementlaridan biri bu pul-kredit sohasida qabul qilinayotgan qarorlarning ochiqligi va bu boradagi shaffoflikning ta'minlanishi hisoblanadi. Samarali kommunikatsiya siyosatining ishlab chiqilishi va pul-kredit siyosati sohasida qabul qilinayotgan qarorlarning keng jamoatchilikka o'z vaqtida va tushunarli tilda yetkazilishi aholi va tadbirkorlik sub'ektlarining inflyatsion kutilmalari shakllanishida muhim ahamiyat kasb etadi. Inflyatsion targetlashga o'tish davrining boshlanishi bilan

Markaziy bank olib borayotgan faoliyatining ochiqligiga katta e'tibor bermoqda. Asosiy stavkani ko'rib chiqish bo'yicha har bir boshqaruv yig'ilishi yakunlari bo'yicha press-reviz e'lon qilinishi, Markaziy bank Raisi va uning o'rinbosarlari ishtirokida press-brifinglar tashkil etilishi hamda "Pul-kredit siyosatining asosiy yo'nalishlari", "Pul-kredit siyosati sharhi" va bir qator tahliliy sharhlar va infografikalarning e'lon qilib borilishi shu yo'lda qo'yilgan muhim qadamlardan hisoblanadi. Markaziy bank tomonidan inflyatsiyaning targeti doirasida shakllanishining ta'minlanishi va kommunikatsion shaffoflikning oshirilishi aholi va tadbirkorlik sub'ektlarining Markaziy bankka bo'lgan ishonchi ortishiga va amalga oshirilayotgan pul-kredit siyosati choralari ta'sirchanligining oshishiga xizmat qiladi.